

Управление на качеството на стопанската дейност и възможни трансформации за нарастване богатството на България.

Проф. д.ик.н. инж. Б. Хаджиев, ИИИ при БАН

Д-р Ива Бъчварова

1

Въведение: Актуалност и защо е необходимо да се преосмислят възгледите за управление на качеството на стопанската дейност чрез обединяване на усилията на образование, наука и бизнес за формиране и развитие на български икономически модел?

1

Посоката?

Качествено управление на промените за постигане на икономически просперитет, социална справедливост и съхранена околна среда

Програма 2030 на ООН Програма 2030 на ЕС Програма България 2030 със стратегически цели: ускорено икономическо развитие; демографски подем; намаляване на неравенствата /решение № 33 на МС, от 20.01.2020 /; План за възстановяване и развитие/ МС 14.10.2021/

2

Качество на управление на стопанската дейност?

Качеството като функция от решения на субектите на всяко едно от следните три нива: решенията съобразени с **ценностните качества и потенциалът на собствениците на предприятията**; решенията съобразени с **ценностните качества и потенциалът на потребителите**; публичните решения свързани с **международните и национални изисквания** за управление на качеството.

3

Дефиниране състоянието на стопанската дейност в български МСП

4

Насоки за подобряване управление на качеството на стопанската дейност и възможни трансформации за нарастване богатството на България. Ударно участие на науката в практиката, пълна трудова ангажираност и себеподдаване.

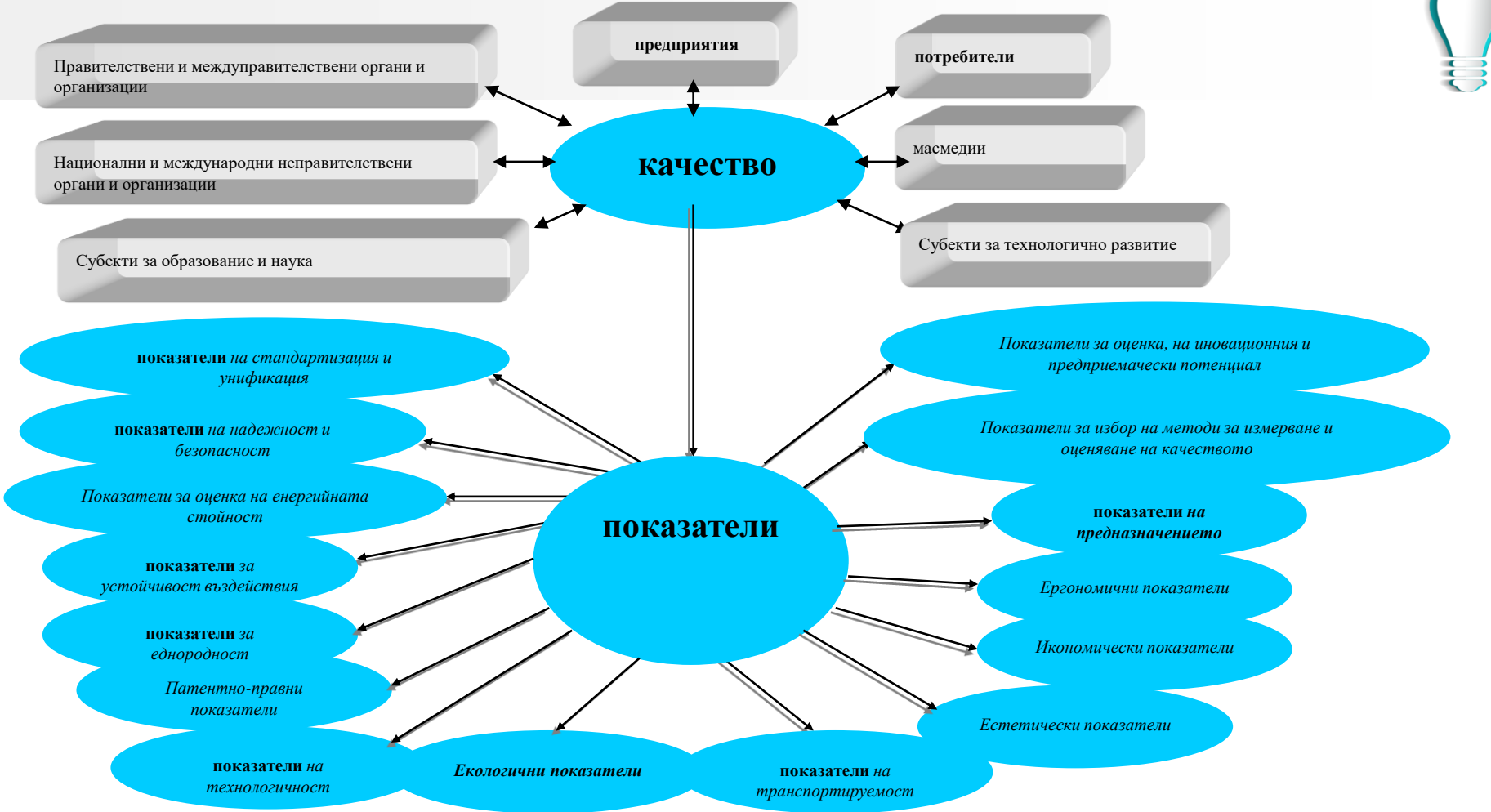

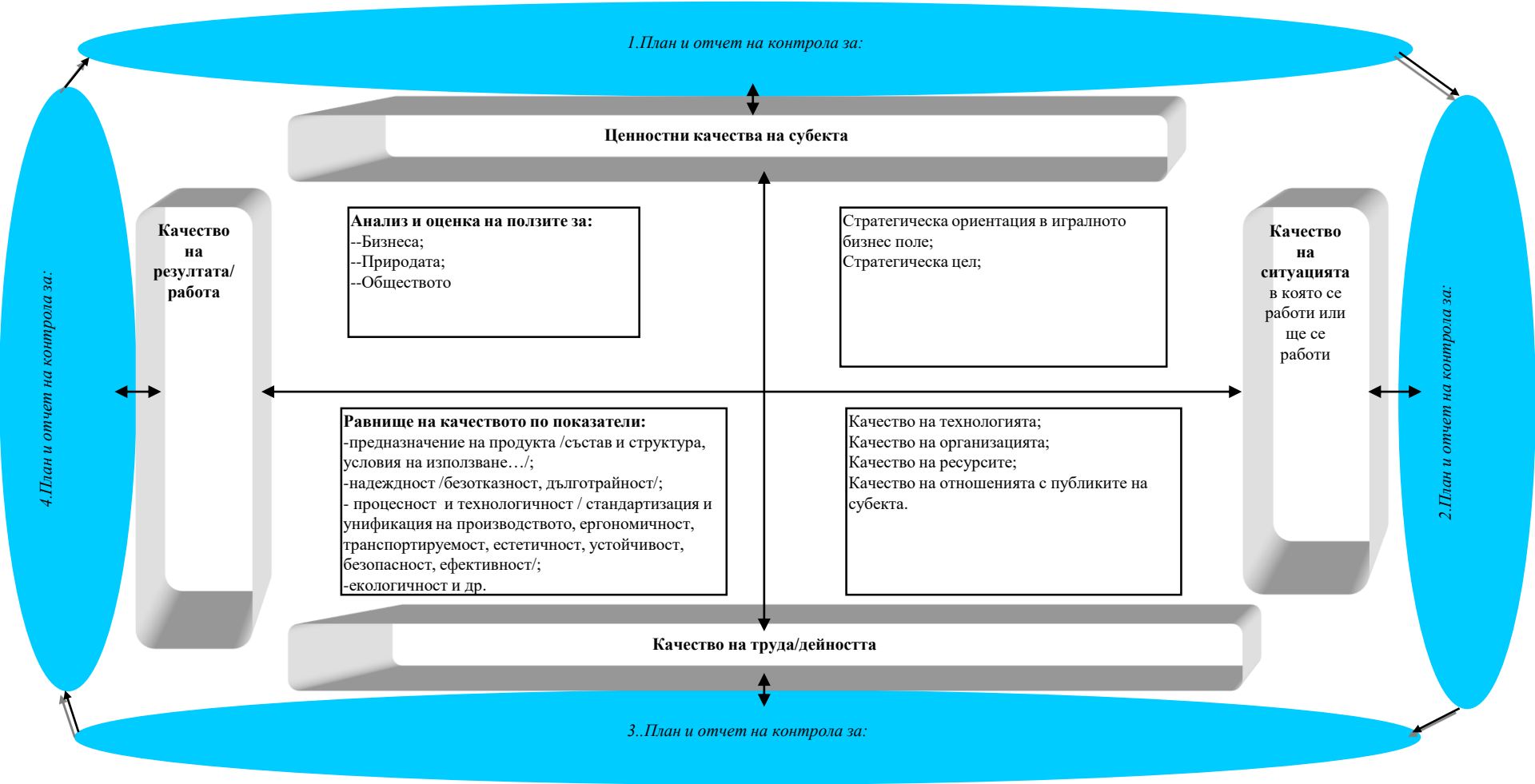
- ❖ Например, БВП на човек от населението спрямо средното ниво за ЕС, от 51.2% през 2019г. да достигне 75% през 2030 година;
- ❖ В стълбът „Институции“, GCR, от 26 място през 2019 година да се достигне 20 място през 2030 година;
- ❖ Населението в риск от бедност, от 22.0% да намалее на 18.0% през 2030 година;
- ❖ Населението от 25 до 64години, участващо в образование и обучение, от 2.5% през 2019г. да достигне 7% през 2030 година при среден текущ индикатор за ЕС 11%;
- ❖ Производителността на труда в аграрния сектор, като % от общо за икономиката от 21.9% през 2019г. да достигне 30% през 2030 година при среден индикатор за ЕС 40%;
- ❖ Разходите за НИРД, като % от БВП от 0.8% през 2019г. да достигнат 2.5% през 2030 година;
- ❖ Населението в риск от социално изключване, от 32.8% през 2019г. да достигне 25% през 2030 година при среден текущ индикатор за ЕС 21.9%;
- ❖ Делът на населението, посещаващо поне веднъж годишно културни събития, от 28.6% да достигне 40% през 2030 година при среден индикатор за ЕС 64% и т.н.

Извод: Пътят напред не е ясен. За индикаторите са посочени целеви стойности за 2030 година, които са по-ниски от средните текущи стойности за ЕС. Дори и тези целеви стойности не биха могли да се постигнат без конкретни механизми и без нестандартен български икономически модел.

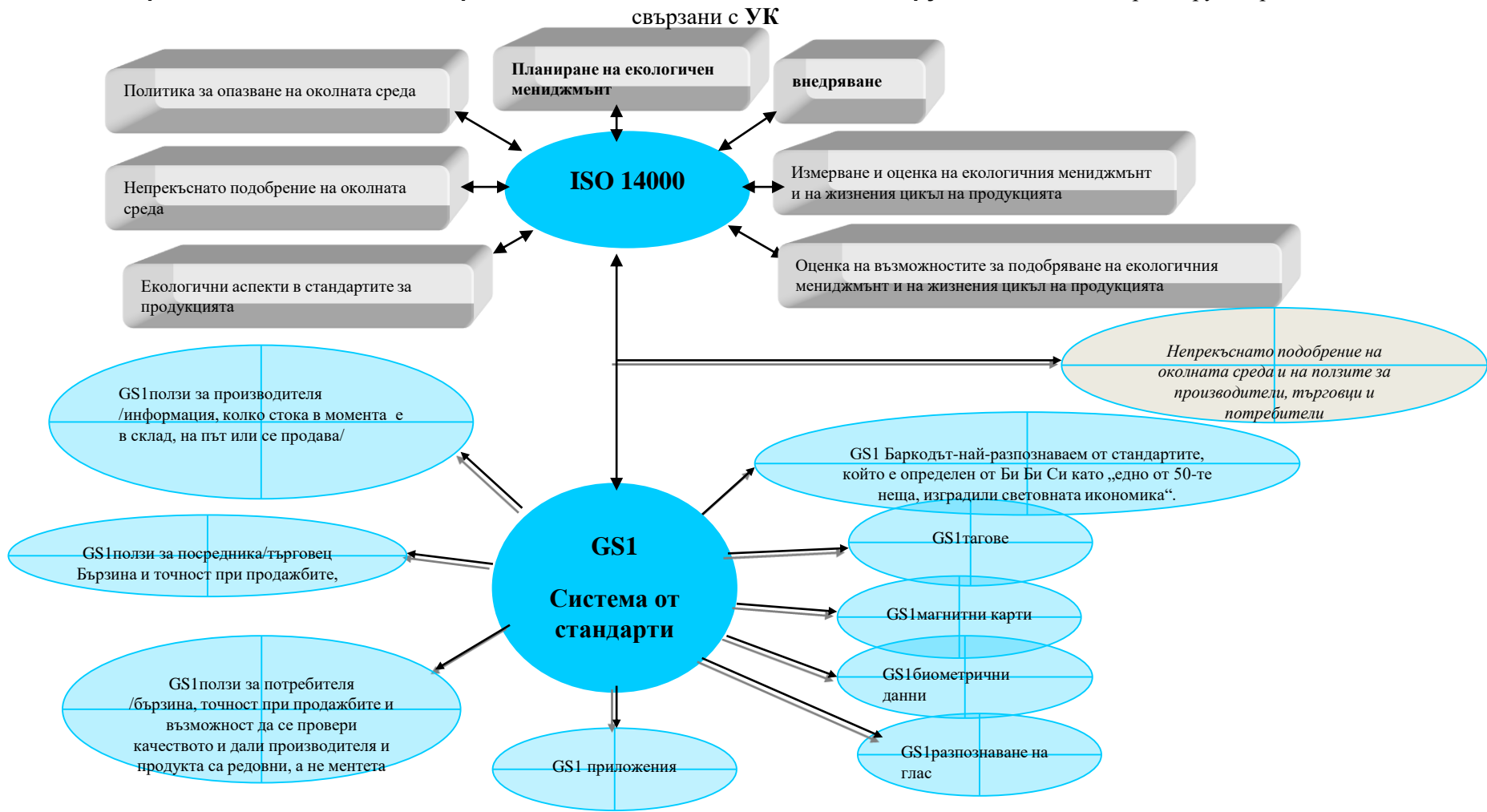
Субекти влияещи върху показателите за качество и за развитие на човешкия потенциал

Технология за формиране и развитие на съвременна контролинг-система съобразена с основните 4 ориентации на реинженеринговия модел за УК на стопанската дейност

Интеграционен модел на стандартите ISO 14000 и GS1 като важен инструмент засягащ четирите групи процеси

Някои рамкови резултати за вътрешната конюнктура на изследваните МСП:

- За 89% от МСП мениджмънта е фокусиран само върху текущите задачи и се работи върху детайлите, а не върху причините;
- 3% от МСП имат ясна визия, а около 20% имат формални определения за визия;
- 11% имат конкретна стратегическа програма;
- 2% ползват външни услуги за решаване на своите проблеми;
- 7% имат яснота, как в бъдеще да се променя тяхната собственост;
- 10% от собствениците имат обективна оценка на ценностния си потенциал /в т.ч. професионални знания за съответната област; предприемачески потенциал; комуникационен потенциал; капиталов потенциал/;
- 1.5% посочват, че ползват работи и изкуствен интелект;
- 70% от МСП посочват, че са се докосвали да корупционни практики;
- 60% от МСП посочват, че банките и международните търговски вериги налагат едностранно своите изисквания чрез техни формуляри и интереси;
- 72% от МСП считат, че имат проблеми с намирането на качествена работна сила;
- 25% от МСП са участвали в оперативни програми на ЕС;
- 89 % нямат формирана политика за управление на качеството и контролинг-система за стопанската дейност;
- 76% считат, че кадрите които постъпват на работа не са добре образовани и нямат необходимите умения по съответната специалност.

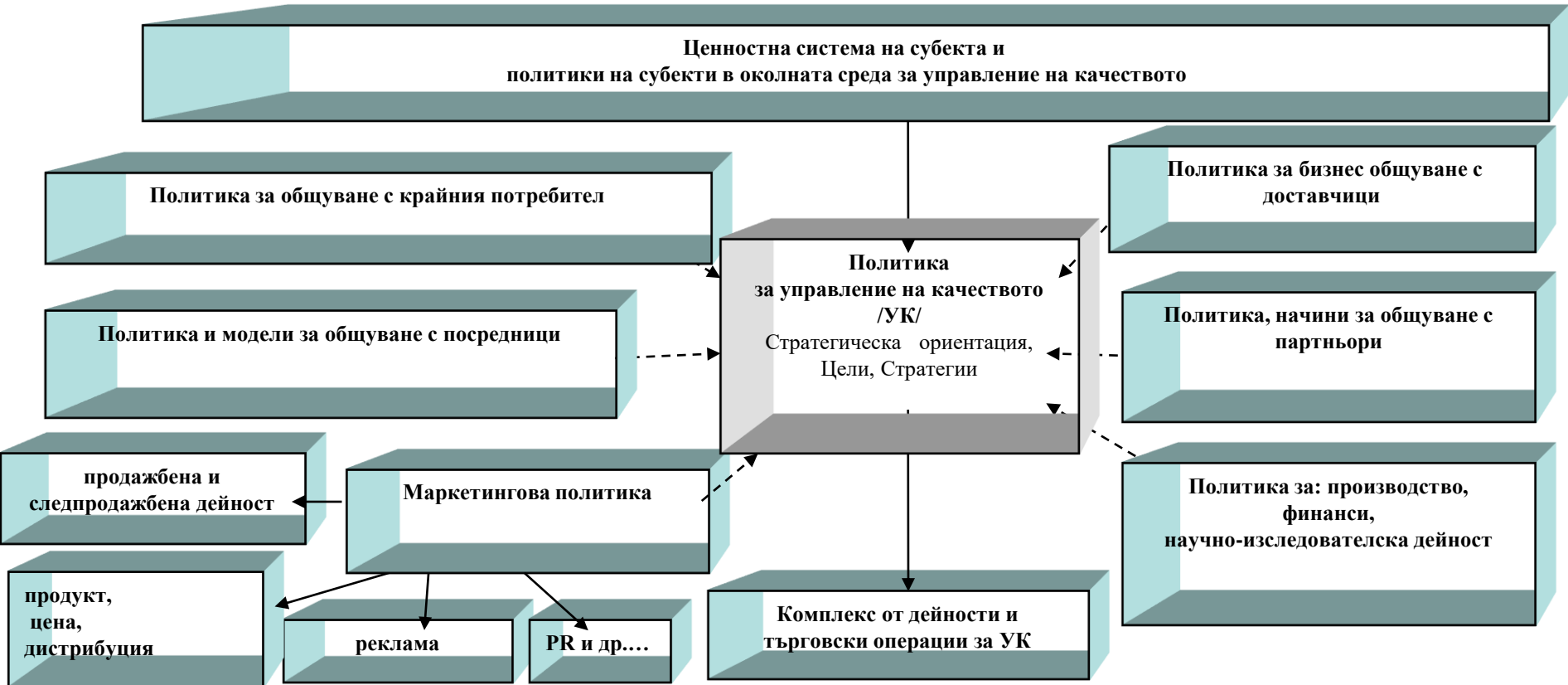
Някои акценти за конюнктурата на пазара :

- ❖ Икономиката вече не се управлява само от пазара. Силно нараства влиянието на държавната политика и вмешателството чрез различни мерки за подпомагане на отделни сектори и бизнеси или за влияние в стопанската дейност;
- ❖ Дефектите в пазарната икономика добиват висока тежест и поради нарастващата устойчивост на корупцията засягаща стопанската дейност;
- ❖ Все по-трайно се нарушава закона за сравнителните предимства;
- ❖ МСП стават все по-зависими от организациите осигуряващи масови услуги / в т.ч. от държавни и общински институции, банки, доставчици на енергия, на вода и др/. Често се създават бариери пред стопанката дейност, които може да изглеждат незначителни, но които трябва да се коригират или да не се допускат. **Необходим е публичен контрол върху масовите услуги.**

Акценти относно политиката за управление на качеството в предприятията:

- Всички изследвани предприятия посочват, че имат съществени трудности при формиране и реализиране на съставните политики засягащи управление на качеството

- Осредненият интегрален показател за качество на стопанската дейност пресметнат по методиката на комплексен реинженеринг е с ниски стойности поради ниските стойности на съставните показатели на МСП по скалата от 1 до 100 точки: :

Показател на предназначението-40; Показатели на надежност /безотказност, дълготрайност, ремонтпригодност, съхраняемост/-35; Показатели на технологичност-30; Показатели на транспортируемост-60; Показатели на стандартизация и унификация-50; Ергономични показатели /хигиенни, антропометрични, физиологични, психофизиологични, психологически/-50; Естетически показатели-40; Патентно-правни показатели-5; Показатели за еднородност-46; Показатели за устойчивост на външни въздействия-62; Екологични показатели-48; Показатели на безопасност-59; Икономически показатели-57; енергийна стойност-62; иновационен потенциал-32; предприемачески потенциал засягащ процесите за управление на качеството-35; показатели за избор на методи за измерване и оценяване на качеството-28.

- Подобна е ситуацията за управление на качеството на МСП и според адаптирания модел на Европейската организация по качество за стопанско съвършенство. В скоби са посочени показателите за изследвани МСП.

изследвани МСП.

раната като начало може да се обвърже със следните **Предложения:**

1. Би могло нормативно да се оформи създаването на тристранен икономически съвет /ГИС/ към всяка една община в която има университетско присъствие. Става въпрос за съвети, в които да участват видни представители на икономическата наука и на бизнеса от съответната община при мидиацията на областния управител и кмета на общината. Тези тристранни съвети може да имат две функции: *Първата* функция е свързана с предлагане на управленчески решения за формиране и развитие на **българския икономически модел /БИМ/** и неговото адаптиране съобразно конюнктурните промени. Тези предложения от общините се изпращат на тристранния съвет към българското правителство, където се обсъждат и се вземат съответните управленчески решения за страната.

Втората функция е да се обсъждат и предлагат управленчески решения, засягащи икономиката на общината, които решения да се внасят за гласуване в общинския съвет.

2. Да се формира и развива политика и условия за насърчаване на предприемаческата и иновационна дейност на всички нива в стопанската дейност и за осигуряване на балансиран ползи както за бизнеса, така и за природата и за обществото /ПБП/. Може да се започне с насърчаване и нормативно регулиране на екологичното предприемачество и еко дейностите на всеки стопански субект ;

3. Необходимо е ефективно определяне на националните приоритети съобразно ресурсите на страната /ПНП/. Опазването на околната среда, на историческото богатство и на българската култура, трябва са включат като важни национални приоритети;

4. Да се оформят за страната три региона, (така както проф. Димитров от ИИИ при БАН предлага) /ПР/. Рамковите мотиви са свързани с изпълнение визията на ЕС и целите засягащи политиката на сближаване (кохизионната/структурната политика)/. Конкретно БВП на глава от населението по стандарт на покупателна способност в някои региони /силно фрагментирани и концентрирани като гр. София/ надхвърля 75 % от средния за ЕС. Така се губи възможността за целенасочено финансиране чрез оперативните програми на нуждаещи се и с потенциал субекти свързани с този регион. Ако бързо не се направи това ново региониране много трудно могат да се преодолеят бариерите за развитие на изоставащите общини и региони независимо, че в България БВП на глава от населението е под 50 % от средния за ЕС;

5. Крайно време е ефективния български бизнес, при който източника на капитала е чисто български да започне да работи съвместно и да изгражда структури за нарастване богатството на България и за утвърждаване на българските продукти и услуги по света /НБС/. Може да се започне с обединени усилия на собственици, които да инвестират според преценката си част от свободните си средства за проекти в тази насока. Вече има такива проекти предлагани от видни български учени;

6. Да се изгради ефективна контролинг система /КС/ за недопускане на корупционни практики, и за качествена стопанска дейност на всички нива в т.ч. контролинг система, свързана с постъпления в полза на бюджета;

7. Да се осигури устойчивост на опростена данъчна система и достъпна и поносима енергийна осигуреност /ДСЕО/ за всеки един стопански субект.

Някои рамкови изисквания за формиране и развитие на БИМ

- ❖ **Всички политики, действия и нормативи в страната се съобразяват с визията и основните принципи на ЕС.**
- ❖ **Формиране на политика за създаване и професионално развитие на български високотехнологични зони/пространства за икономически растеж** (свободни безмитни, информационни и индустриални зони, търговски, туристически /с фокус върху духовен, лечебен, културен туризъм/, финансови, технологични паркове, етнографски и занаятчийски комплекси, научни градове).
- ❖ **Извличане от Ирландския, Датския и Шведския икономически модели на основни техни предимства и процеси които биха били полезни за българския икономически модел;**
- ❖ **Формиране и прилагане на законодателство съобразено с горепосочените 7 предложения и избраните насоки от горепосочените три модела.**
- ❖ **Формиране и прилагане на политика за управление на качеството свързано с дейности по българския икономически модел.**
- ❖ **Популяризиране и създаване на култура и условия за прилагане на българския икономически модел. Разработване на локални стратегии и инициативи съобразени с този модел и със съответните интереси на субекта.**
- ❖ **Периодично да се актуализира БИМ според конюнктурата на пазара и научното развитие. Основният въпрос за всяко едно актуализиране се препоръчва да бъде: Как да се повиши потенциалната стойност на онова, което българските индустрии и фирми чрез управление на качеството на стопанската дейност могат да добавят към глобалното стопанство?**

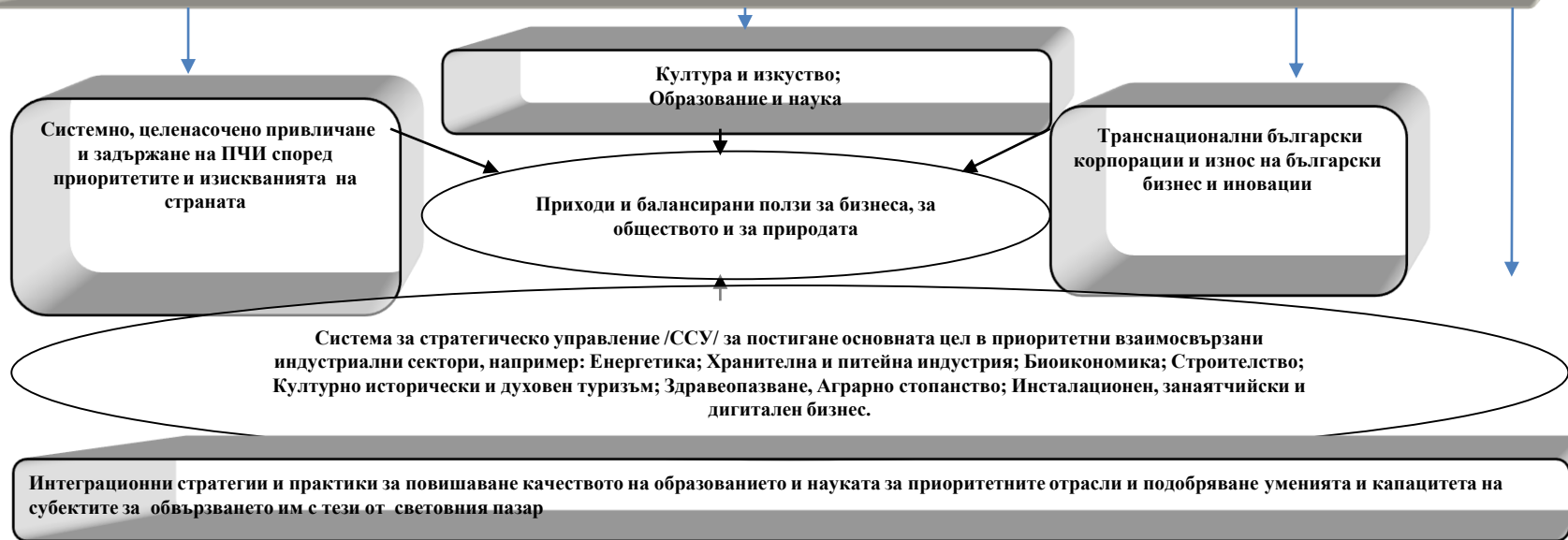
Политика за неотклонно следване на Визията и основните принципи на ЕС

Политика за създаване и професионално развитие на привлекателни български високотехнологични зони/пространства за икономически растеж

Политика за извличане на основни насоки и предимства от водещи световни икономически модели съобразени с ресурсите на страната.

Формиране и прилагане на законодателство съобразено с управленческите решения на местните и национални трестранни икономически съвети и с горепосочените политики за управление на качеството

Примерна цел: - Нарастване богатството на България чрез превръщането и в привлекателен духовен и културен център.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО

Управление на качеството на
стопанската дейност и възможни трансформации за
нарастване богатството на България.

Проф. д.ик.н. Б. Хаджиев

Д-р Ива Бъчварова

Авторите си даваме сметка, че направените в доклада констатации и предложения в не малка степен са дискуссионни. Едва ли един или няколко учени могат да дадат правилното решение как да се подобри качеството на стопанската дейност за да нараства богатството на България. Желанието ни е по въпросите да започне сериозна дискусия от представителите на бизнеса, науката и образованието за формиране и развитие на идеи и модел/и за положителна промяна. Предлагаме да се ползва технологията на „мозъчна атака“.

Надяваме се ИИИ при БАН и БТПП да превърнат провеждането на подобни кръгли маси в сесии по тази технология с цел подобряване качеството на стопанската дейност за нарастване богатството на страната.